

על זה מהפסוק זה קלי ואנוהו, ובכל כה"ג שפיר כתב הרי"ף דאין בהשלמת החפצא (בכדי לקיים את ההידור) משום איסור מתקן. משא"כ מאי דבעינן בציצית שתהא נוטפת על הקרן, אין זה רק בתורת הידור מצוה בעלמא, אלא בתורת קיום המצוה בשלמותה, ובוזה שפיר ס"ל להס' גן המלך דאף בכה"ג יש בעיא של מתקן מנא.

ועיין עוד מש"כ להלן (סי' ב') בנדון שיטת הרמב"ם שתכלת ולבן מהווים מצוה אחת, למרות מה שאין מעכבים זא"ז.

אין ממעטין אותו ביו"ט. אבל השתא דקיי"ל א"צ אגד, לאו כלום קא עביד, דהא אי אינקט כל חד וחד לחודיה נמי נפיק. הרי שמתבאר מדברי הרי"ף, דמאחר שהצורך לאגד הוא רק לכתחילה, ואינו מעכב בדעבד, אין בזה משום מתקן מנא אם יעשה את האגד ביו"ט. ועפ"י פשוטו, דברי הרי"ף עומדים בסתירה לדעת הגן המלך שהזכרנו.

אכן יש לחלק ולומר, דלרבנן דסברי דלולב א"צ אגד, מה שאוגדים אותו הוא בתורת הידור מצוה בעלמא, וכמבואר בגמ' סוכה (יא:), שהביאו

סימן ב'

בדבר הטלת תכלת בציצית

וחדשים מקרוב באו ונהגו ללבוש טלית (של מצוה) צבועה בשאר צבעונים, והוא נגד המנהג המקובל, וכמבואר.

ב. שלא יהיו חוטי הלבן צבועים

ואע"פ שהרמ"א כתב שנהגו שלא לצבוע את חוטי הציצית אפי' אם הבגד צבוע, מכ"מ זה ברור, שאפילו צבעו החוטים באיזה צבע שהוא, אפילו בהיה הבגד כולו לבן, בדיעבד ודאי יצא ידי חובתו, שהרי מבואר להדיא בגמ' מנחות (מ.) דמי שצבע החוטים בקלא אילן ג"כ יצא ידי חובתו, דלא יהא אלא לבן. וממילא הי' נראה פשוט שאם יש בידו ספק תכלת, שבדאי יותר טוב להשתמש בו לצבוע בו מקצת מהחוטים, ולוותר על מנהגו של הרמ"א — שלא לעשות את חוטי הציצית רק לבנים, דמטעם ספיקא דאורייתא לחומרא בודאי מחוייבים להשתמש בתכלת המסופקת, אולי יהי' בידו הקיום של מצות ציצית בשלמותה.²

אלישיב שליט"א) ח"א (סי' ב'), צע"ג, ומסתמא יש בזה איזה טעם הכמוס.

א. שיהא הבגד לבן

הטור והב"י והמחבר (או"ח סי' ט' ס"ה) כתבו לחוש לדעת כמה מהראשונים, דמדרשת הכנף מין כנף ילפינן נמי שיש לעשות חוטי הציצית מצבע הטלית. והרמ"א גם בדרכי משה וגם בהגהה שם כתב שהאשכנזים אין נוהגים לעשות הציצית רק לבנים אף בבגדים צבועים, ואין לשנות. ועיי"ש במשנ"ב (ס"ק ט"ז) שהביא את דברי הט"ז, דבכדי לחוש לשתי הדיעות בזה¹ יש לדקדק שלא לעשות טלית צבועה בשום צבע אלא להשתמש דוקא בטלית לבנה, כדי שבזה שיהיו החוטים לבנים יצא י"ח שתי הדיעות.

ועפ"י קבלה יש בזה עוד טעם, שבספר דניאל (ז, ט) מצינו בתארו את הקב"ה היאך שהיה לבושיה כתלג חיור, ומבואר בספר חסידים שראה את הקב"ה במראה הנבואה שלו לבוש בטלית (של ציצית) לבנה, ולפיכך מן הנכון שאף אנו נעשה כן, ללבוש טלית (של מצוה) לבנה.

(1) ועמש"כ בס' נפש הרב (עמ' כ') בענין זה.

(2) ומה שנדפס בס' קובץ תשובות (מהגרי"ש

הה טעם בעצמו למצות
דכתיב בהו למען תזכרו
ה תורת ר' בפין, שלא קיים
א יכוון אותה הכונה. ועיי"ש
(א) בשם הפרמ"ג, דכל זה
ה כתיקונה, הא בדעבד יוצא,
ו (ועי' עוד מזה בהקדמה
הרב בני יששכר.) וה"נ הי'
יתן להיאמר שהלכתחילה
וא בכדי שתתקיים המצוה

דאורייתא בציצית

(סי' יא סט"ז), דלכתחילה
שי הציצית תלוים באופן
על הקרן, ובמשנ"ב (שם
ג"א דכל זה לכתחילה, אך
זה. וקיימת אפשרות לומר
ה הזה דאורייתא הוא, דרק
ג בשלמותה. ועיי"ש בשערי
בשם הס' גן המלך, שיש
כיר את חוטי הציצית אל
ממשולשים) בשבת, דהו"ל
יטתם כנראה הוא מהמשנה
ענביו מרובין מעליו פסול,
ממעטין ביו"ט. [ועי' תוס'
אלא איסור מתקן דרבנן,
הביא מהמרדכי בשם ר"א
ממעטין דאורייתא הוא.]
מש כחפצא של מצוה דינה
להני מודקקים דהכשרת
של מצוה בשלמותה (אשר
ראוי לשמש אלא כחפצא
תה) נמי דינה כמתקן.

דף ט"ז ע"א בדפי הרי"ף),
א"צ אגד, אי לא אתנחיה
... מתנח ליה ביו"ט ושפיר
ו היה צריך אגד, הוה מיתסר
לאו הכי לא מתכשר, וכדתנן

PARSHAS SHELACH
ARCHAEOLOGICAL EVIDENCE

וַיִּתֵּן לָהֶם מִצִּיצֵי הַיָּם וְעַד הַיָּבֵשׁ

And they shall place upon the tzitzis of each corner a thread of turquoise wool. (Bamidbar 15:38)

In 1887, Rav Gershon Henoch Leiner, the Radziner Rebbe, wrote the *sefer Sefunei Temunei Chol* about his attempt at identifying the *techeiles*. He was interested in preparing for the rebuilding of the *Beis HaMikdash* and reinstating the offering of *korbanos*, and in order to accomplish this, the *Kohanim* would have to wear the *bigdei kehunah*, a number of which require *techeiles*.

Regarding the *mitzva* of *tzitzis*, there is a *machlokes* among the *Tanna'im* whether the *techeiles* strings are indispensable to the fulfillment of the *mitzva* (*Menachos* 38a). The *Ba'al HaMa'or* held like the minority opinion that the *techeiles* strings are indispensable. In fact, the *Ramban* (*Milchamos, Shabbos* 12a in *Dapei HaRif*) reports that the *Ba'al HaMa'or* did not wear *tzitzis* at all, following his view that there is no *mitzva* to wear a *tallis* with only white strings. The accepted opinion, however, is that wearing a *tallis* without *techeiles* is a partial fulfillment of the *mitzva*, although the complete *mitzva* requires both the white and the *techeiles* strings.

However, regarding *bigdei kehunah*, all agree that without *techeiles*, the garments are unfit for use in the *avodah* (*Tosefta Menachos* 9:6, quoted by Rav Tzvi Pesach Frank in *Mikdash*

the Jews
his parsha
on of the
f Moshe.
vision"
ch had to
message.
the prime
nevi'im is
self was
ured the
Zecharyah
to Eretz
nterested
s may be
Chagai,
ng of the
ad to be
for Parshas
n chosen
the con-
and the

Melech, perek 8). The Radziner Rebbe felt that we should do our utmost to prepare for the functioning of the Third *Beis HaMikdash*, and, to that end, he embarked on a mission to re-discover the identity of the *chilazon*, which is used to dye the woolen *techeiles* strings. He opined that the cuttlefish was the *chilazon* and he encouraged his *Chassidim* to use this dye in the preparation of the strings of the *tallis*.

The *Beis HaLevi* disagreed with the Radziner Rebbe, but the exact nature of his disagreement is a matter of debate. In the collection of correspondence between the Rebbe and other *gedolim* regarding the *techeiles* (*Ein HaTecheiles*, p. 13), an anonymous letter written by a close acquaintance of the *Beis HaLevi* explains the latter's position. He writes that if the Rebbe would have proven that the *chilazon* was a sea creature that the earlier generations were unaware of, the *Beis HaLevi* would have been prepared to agree with his conclusion. However, the dye of the cuttlefish had been recognized for centuries, and since the earlier generations did not make use of this sea creature in the preparation of *techeiles*, that is tantamount to a *masorah* that the Rebbe's findings were incorrect and that the cuttlefish is **not** the *chilazon*.

The Soloveitchik family, however, has a different tradition as to what the *Beis HaLevi*'s objection was. We heard from Rav Soloveitchik (*Shiurim LeZecher Abba Mari Z"l I*, 1983 ed., p. 228), as the Soloveitchik cousins heard from the Brisker Rav, that even if the cuttlefish was, in fact, the true *chilazon*, it still would remain unusable. In order to identify the *chilazon*, an unbroken chain of *masorah* is necessary, and the *masorah* cannot be reconstructed based on archaeological evidence.

Rav Elyashiv (in a correspondence to Rav Feivel Cohen) believed that the objection of the *Beis HaLevi* must have been as described in the first version. That is, if a species of sea creature that was not available since the time of the *Ge'onim*, when the

tradition
now to b
orical, o
reconstr

The C
chant sh
during t
Moshe.
bar bar
threads
report w
corner, s
Beis Sha
41b). It
archaeol

Simil
Eliezer s
testified
line. Th
inscripti
'ל on th
adds, ho
one line
Rambam
is consi

A th
well-kno
proper c
34:1) wr
found at
are the
counters
specifica

tradition concerning the identity of the *chilazon* was lost, were now to be rediscovered, it would be acceptable. Scientific, historical, or archaeological proof can, in fact, be relied upon to reconstruct a forgotten *masorah*.

The *Gemara in Bava Basra* (74a) relates that an Arab merchant showed Rabbah bar Chanah those who had perished during the forty years of wandering in the *midbar* in the time of Moshe. After he returned, his colleagues said to him, "Every bar bar Chanah is a fool! ... You ought to have counted the threads and counted the wound sections [of their *tzitzis*]" to report whether they had a total of six or eight strings at each corner, so as to know whether the *halachah* is in accordance with Beis Shammai or Beis Hillel who disputed this point (*Menachos* 41b). It seems clear from this *Gemara* that observation of the archaeological evidence would have been admissible.

Similarly, the *Gemara in Sukkah* (5a) relates that Rabbi Eliezer saw the actual *tzitz* of the *Kohen Gadol* in Rome and testified that the words $\text{ל} \text{ו} \text{ו} \text{ו}$ were inscribed on only one line. The *Rambam* (*Hilchos Klei HaMikdash* 9:1) rules that the inscription should preferably be written on two separate lines, $\text{ל} \text{ו}$ on the upper line and $\text{ו} \text{ו} \text{ו}$ on the lower line. The *Rambam* adds, however, that *bedi'eved*, if the inscription was written on one line, it is acceptable. The *Kesef Mishnah* explains that the *Rambam* knew this from the testimony of Rabbi Eliezer, which is considered valid factual verification.

A third discussion of archaeological evidence involves the well-known dispute between *Rashi* and *Rabbeinu Tam* as to the proper order of *parshiyos* in the *tefillin*. The *Bach* (*Orah Chayim*, 34:1) writes of a report from Eretz Yisrael that *Rashi* *tefillin* were found at the gravesite of Yechezkel HaNavi, implying that these are the *tefillin* with the correct order of *parshiyos*. The *Derishah* counters that it may be that these *tefillin* were archived in *genizah* specifically because they were unfit for use due to their incorrect

order of *parshiyos*. Both sides of the argument seem to hold that in principle, archaeological evidence, if properly analyzed, is indeed acceptable. [See *Nefesh HaRav*, pp. 52-54.]

This understanding paves the way for reliance on the recent evidence identifying the *chilazon* as the Murex Trunculus snail to restore the *masorah* of authentic *techeiles*. Even if the evidence proves to be incorrect, the *Gemara* in *Menachos* (40a) states clearly that if an imitation *techeiles*, such as *kla ilan* (indigo), is used in error, לא יהא אלא לבן – “Let [the indigo thread] be considered like white thread.” The *mitzvah* of *tzitzis* will still be fulfilled with these “white” strings, albeit in an incomplete fashion. While there is a custom to use white strings as *tzitzis* (*Rama, Orach Chayim* 9:5), as this *Gemara* states, the use of blue-colored strings instead of white ones would not affect the fulfillment of the *mitzvah*. Therefore, since there exists at least a *safek* that we are now using authentic *techeiles*, we should apply the principle of ספק דאורייתא לחומרא (a doubt in relation to a *d'oraisa* obligation is decided stringently) and be required to make use of the current *techeiles*.

This principle applies despite the fact that even after one purchases the current *techeiles* strings and uses them in his *tallis*, he still will not know if he did, in fact, succeed in accomplishing the *mitzvah* (see Rav Menachem Ziemba *Hy”d*, in *Gur Aryeh Yehudah, Kuntres She'eilos U'Teshuvos, simanim* 7-8). The argument that one should not engage in activities that are מחזי כיוהרא (seem like arrogance) should have no relevance in this case, since that consideration is limited to the fulfillment of a *middas chassidus*, not when fulfilling a halachic requirement like *techeiles* in *tzitzis*.

[In fact, it would seem that wearing a *tallis* without the *techeiles* strings would constitute a violation of the *lo sa'aseh* of *bal tигра* (not to detract from the *mitzvos* of the Torah). The *Beis HaLevi* (*Teshuvos* 1:42) elucidates the definition of this *issur*. If one has detracted from a *mitzvah* to such an extent that he

has not
bal tигра
Bal tигра
perform
bedi'even

Since
techeiles
strings,
Neverth
resultin
lates bal
when o
wear th
is done
to wear

[See C
of a Mitzv

has not fulfilled the *mitzva* at all, that would not be labeled as *bal tigna*, but as a *bitul hamitzva* (cancellation of the *mitzva*). *Bal tigna* refers to a case in which a *mitzva* is knowingly performed *lechatilah* in a way in which it is fulfilled only *bed'eved*, in an incomplete fashion.

Since we hold $\text{לֹא נִשְׁלַח נֶרְוָה בְּעֵדוּת}$ - the absence of *techeiles* strings does not affect the *mitzva* of wearing the white strings, one fulfills the *mitzva* with the white strings alone. Nevertheless, if *techeiles* strings are available but are not used, resulting in an incomplete fulfillment of the *mitzva*, one violates *bal tigna*. Since the obligation of *tzitzis* only applies if and when one dons a four-cornered garment, and our opting to wear the *tallis* in order to obligate ourselves in the *mitzva* is done only as a *middas chassidus*, it would be better for one not to wear this *tallis* at all!

[See *Ginas Egoz*, pp. 13-16; "Using *Tekhelet* in *Tzitzit*," *Tekhelet: Renaissance of a Mitzvah*, pp. 51-62.]